

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÖNYVTÁR

A fedélen: *Az Országgyűlési Könyvtár nagyolvasója*
A belső címlapon: *A könyvtár gótikus belső tere*

A szöveget írta • *Villám Judit*
Szakmai lektor • *Lukács József, Markója Szilárd, Sisa József, Tóth Éva*
Fotók • *Bencze-Kovács György, Cseörgő Tibor, Kotnyek Antal,*
Roberto Nencini, Pető Zsuzsa, Vékás Magdolna, Villám Judit

A képeket válogatta • *Villám Judit*
A tartalomhoz hozzájárult • *Andrássy Dorottya, Molnár Márta*
A szöveget gondozta • *Németh Zsófia, Széll Szilvia*
Korrektor • *Macskássy Zsuzsa* | A képeket javította • *Bencze-Kovács György*
Grafikai tervezés • *Környei Anikó*

A kiadvány az Országgyűlés Hivatala ORSZÁGHÁZI SÉTÁK
sorozatában jelent meg

Felelős kiadó • *Such György* | Sorozatszerkesztő • *Kerekes Margit*

A kiadvány az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési
Igazgatósága szakmai programjai keretében készült
Igazgató • *Bellavics István*
Az igazgatóság könyvprogramjának koordinátora • *Németh Csaba*

© Szerzők, 2017 | © Országgyűlés Hivatala, 2017

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz a kiadó előzetes írásbeli
hozzájárulása szükséges.

ISBN 978 615 5674 09 9 | ISSN 2416-1594

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen
Felelős vezető • *György Géza* vezérigazgató

BEVEZETŐ

Az Országgház bemutató sorozatunk jelen kötetében az 1902 óta az épületben működő könyvtárral ismerkedhetnek meg. Az 1870-ben alapított Országgyűlési Könyvtár ma kettős funkciójú, a parlamenti élet szereplői és a széles nyilvánosság számára is fontos szolgáltatásokat nyújt. Az eredetileg csak a képviselők számára elérhető intézmény 1952-től lett nyilvános, és ma is minden 18 éven felüli magyar és külföldi állampolgár beiratkozhat. Nemzedékek sora használta már azt a gazdag társadalomtudományi gyűjteményt, amelyet az alapítástól kezdve elhivatott könyvtárosok gyarapítottak. Neves tudósok, politikusok hagyatéka gazdagította az állományt. A nagy olvasóteremben, ahol egykor a képviselők, híres politikusok folyóiratokat, hírlapokat, történelmi munkákat olvastak és a törvényjavaslatok tárgyalásánál adatokat, idézeteket, jogszabályokat kértek, 1952-től jogász- és bölcsészhallgatók tanulnak, tudósok, professzorok kutatnak, disszertációk, könyvek születnek. Közülük többen a könyvtárban töltött éveikről is szeretettel írtak visszaemlékezéseikben. A következő oldalakon látogatásra invitáljuk olvasóinkat, bepillantást nyújtva az Országgyűlési Könyvtár múltjába és jelenébe.

1. *Steindl Imre* tervrajzának részlete a nagy olvasóteremről

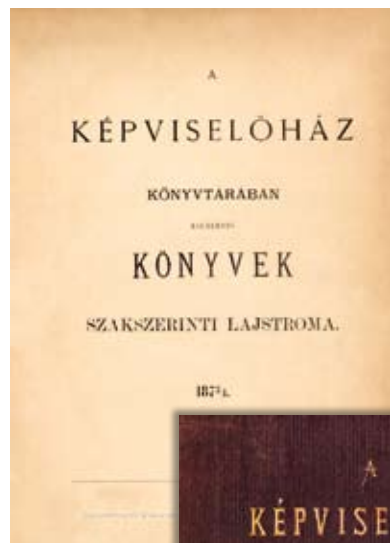
A KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE

A TÖRVÉNYHOZÁS KÖNYVTÁRA

A Magyar Országgyűlés könyvtárát a törvényhozó munka támogatására az 1860-as évek végén a Magyar Országgyűlés Képviselőháza hozta létre. Az alapítás konkrét időpontjáról eltérnek a vélemények. 150 éve, 1866-ban „törvénykönyvek, országgyűlési irományok és a szükséges statisztikai munkáknak a beszerzésére” 1000 forintot utalványozott a képviselőház, és „egy képviselőházi könyvtár megalapítása” érdekében bizottság kiküldését javasolta. Az 1868-as házszabály 215. paragrafusa kimondta: „A Ház, tagjainak használatára, könyvtárt állít, melybe azon könyvek, nyomtatványok, vagy egyéb kiadványok szereztetnek meg, melyek a törvényhozási munkálkodásnál szükséges adatokat tartalmaznak”. 1869-ben a képviselők ismét sürgették az intézmény létrejöttét, ami 1870-ben a helyiség, a könyvek, a költségvetés és a személyzet biztosításával meg is történt.

A kezdet kezdetén a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója, Pulszky Ferenc országgyűlési képviselő biztosított szobát könyvtári célra a múzeum épületében. Később, a Sándor utcában az úgynevezett Luby-ház, majd 1873-tól 1902-ig az Ybl Miklós tervei alapján épült Képviselőház adott otthont a Képviselőházi Könyvtárnak, ahol az építésznek már 1883-ban átalakítást kellett végeznie, hogy elférjen a könyvtár állománya. Az első könyvtárnokról, Bassó Árminról a képviselő Mikszáth Kálmán is megemlékezett *A derék Bazsó* című novellájában.

A könyvtár megalapításától kezdve 1952-ig (kivéve a Tanácsköztársaság idején) a Magyar Országgyűlés hivatali szervezetének egységeként működött, melynek alapvető feladata a törvényhozók munkájának, kulturális-tudományos érdeklődésének támogatása volt, és emel-

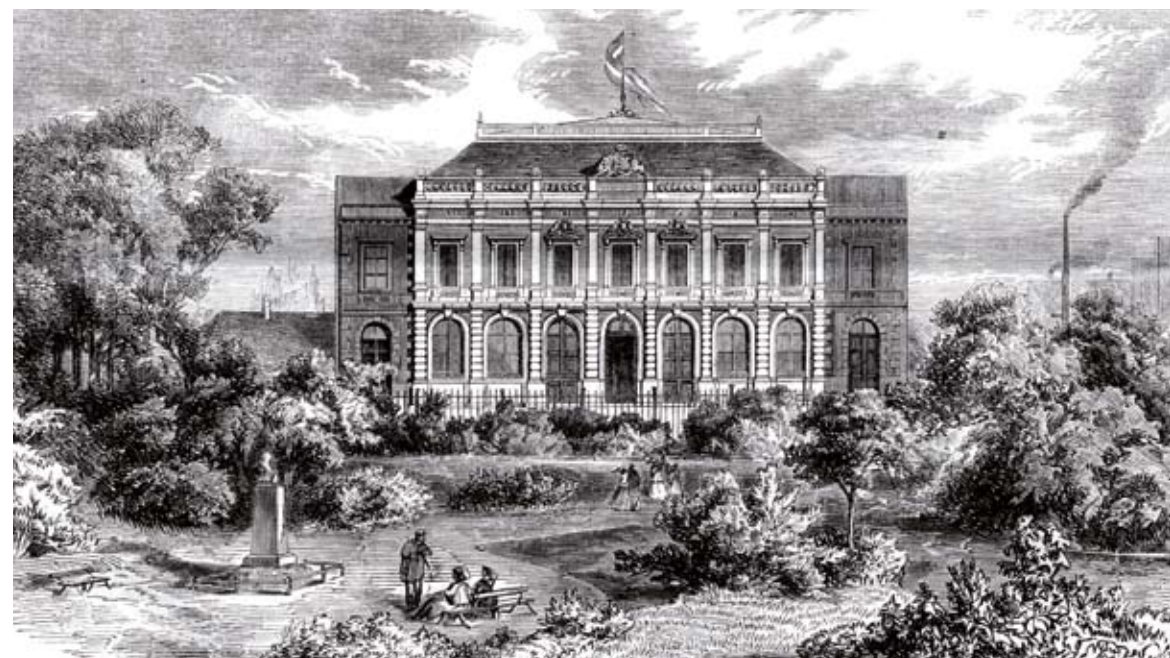

2–3. Az első, kötet formájában kiadott katalógusok

4. A Sándor utcai Képviselőházban a könyvtár 1873-tól 1902-ig működött >

„... egy napon felfödöztem egy magas, sovány embert, aki ... szerényen surrant el a folyosón ... mintha már azelőtt is mindig itt láttam volna ... Ki ez? – kérdeztem sorba a képviselőktől. Senki sem tudta ... Ebből aztán magamtól kitaláltam, hogy okvetlenül ennek kell a képviselőházi könyvtárnoknak lenni. Az volt – a derék Bazsó. [Bassó] nagy szeretettel sürgött-forgott szekrényei közt, ... nyájas, előzékeny modora miatt ... napról napra jobban tanultam megbecsülni a kedves szakembert, akinek egy millió könyvczím volt a fejében. Nagy figyelemmel kísérte az összes megjelent műveket a kontinensen, s valóságos lázban volt, amikor az új, megrendelt műveket várta. Annak is örülni tudott, ha valamelyik képviselő hazahozta vagy hazaküldte a kölcsönvett könyveket ... Mindenkihez jó volt a derék Bazsó, olyan jó, mint a falat kenyér, de legjobban mégis azokat a keveseket szerette, akik a könyvtárt használták... A legnagyobb dicséret az volt tőle, hogy valaki olvasott ember..”

↳ Mikszáth Kálmán: *A derék Bazsó*. In uő: *Az én halottaim*. Budapest, 1914. 87–90. o.

lett a könyvek kölcsönzésével a képviselők és családtagjaik szépirodalmi igényeit is kielégítette.

A könyvtár hármasként felügyelet alá tartozott: irányítását a képviselőház állandó bizottságaként működő Könyvtári bizottság, az 1887-től a bizottság elnöki tisztségét is betöltő házelnök, és végső fokon a képviselőház plenáris ülése látta el. A Könyvtári bizottság rendszeres ülésein

5. Beköltözés előtti fénykép
– a nagy olvasóterem az új
Országházban

a képviselők megvizsgálták az intézmény helyzetét, feladatait, ugyanakkor meghatározták a következő időszak tennivalóit és azok költségvetési-pénzügyi kereteit. Folyamatosan figyelemmel kísérték és ellenőrizték a könyvtár munkáját, állást foglaltak és határozatot hoztak a jelentősebb szakmai, politikai és gazdasági-pénzügyi kérdésekben. Tevékenységükről és a könyvtárról időszakonként beszámoltak a képviselőháznak. A bizottságba általában a tudományos vagy az írói pályán elismert, vagy más területen híres képviselőket választottak (például: Gratz Gusztáv, gróf Teleki Pál, Mikszáth Kálmán, Herczeg Ferenc, Zsitvay Tibor, Kéthly Anna, Ilyés Gyula, Négyessy László és mások). A könyvtár 1902 nyarán, a hivatali szervek közül elsőként, 50 ezer kötetrel költözött a Steindl Imre által tervezett új Országházba, ahol az Országgyűlési Könyvtár ma is működik. Az építész az épület középső részén nagy területet tervezett a könyvtárnak, a díszes, két emelet magas Duna-parti nagy olvasó mellett a félemeleten még öt, a városi oldal felé néző olvasóterem, a főemeleten pedig két díszes olvasóterem is várta a képviselőket és a főrendiházi tagokat.

Tisza István volt a leggyakoribb könyvtárlátogató, ő legtöbbször az angol alkotmányjogot és az angol házszabályt, gróf Teleki Pál a geopolitikai kérdéseket tanulmányozta, gróf Apponyi Albert pedig minden külföldi útja előtt itt készült fel az adott ország gazdasági, politikai és

6. A nagy olvasóterem
fényképe korabeli képeslapon

A könyvtár nagyterme
Grosser Bibliotheksaal — Grande salle de la bibliothèque

7. Fénykép 1930-ból
 8. Raktározás a félemeleti folyosón
 9. Egy rajz az olvasóteremről
 1936-ból >

kulturális életéből. A gyakori könyvtárhasználók között miniszterelnökök: Simonyi-Semadam Sándor, gróf Bethlen István, Esterházy Móric, valamint házelnökök neve is olvasható: Szilágyi Dezső, Rakovszky István, Gaál Gaszton. Az intézmény nagy arányban kölcsönzött is könyveket képviselőknek, felsőházi tagoknak, egyetemi tanároknak, volt képviselőknek, minisztériumoknak és más könyvtáraknak is.

„– A képviselő urak olvassák a szépirodalmi munkákat? Ezt nem tudhatom, ők azt mondják, hogy a feleségüknek és a gyermekeiknek viszik haza.

– Mégis milyen szépírókat kedvelnek leginkább a képviselők?

Főleg Jókait, Mikszáthot, Rákosi Viktort, Adynak is nagy a tábora, Móricznak. Babitsnak nem annyira. Annak idején Kosztolányitól az Édes Annát vitték el, Jack London dolgait is nagyon szeretik. Általában irodalmilag elintézett nagyságokat visznek el nagy számban, az élő írók iránt sokkal kisebb az érdeklődés.

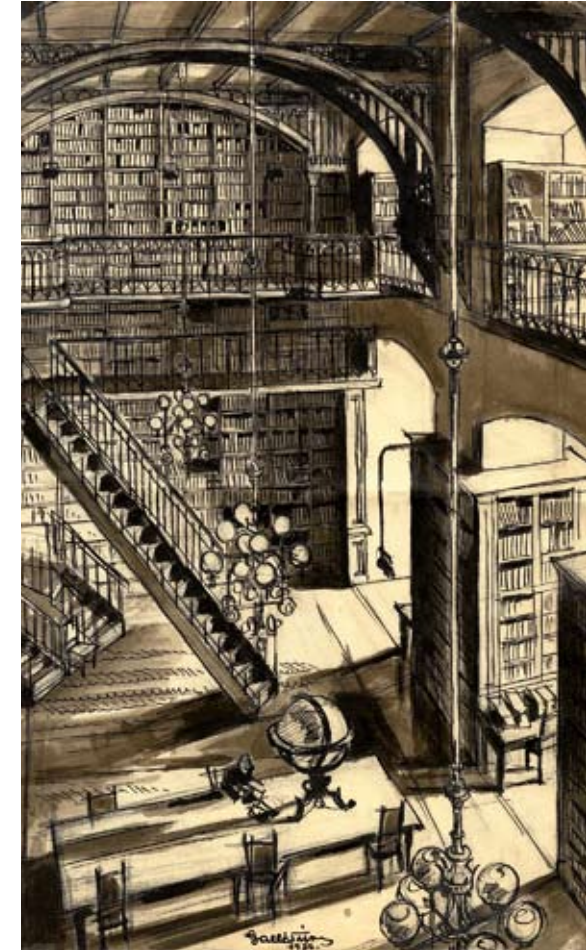
– És hogyan állunk a komolyabb kérdésekkel? – kérdezzük.

Bizony megváltozott a képviselők ízlése – válaszolja Nagy igazgató. A háború előtt főleg közjogi, közgazdasági kérdések iránt érdeklődtek. Ma ezek iránt az érdeklődés nagyon csökkent. Inkább folyóiratokat, hírlapokat, történelmi munkákat olvasnak. Hogy csak az elmúlt év adatait vegyük számba, 3829 hírlapra esik 1721 közgazdasági és 1100 közjogi mű.”

[...]

⇒ Mit olvasnak a képviselő urak? Interjú Nagy Miklóssal.

Magyar Hírlap, 1933. december 28. 7. o.

„Igen gyakori látogatóink különböző bizottságok vagy javaslatok előadói, akik lejönnek ide, hogy egy-egy javaslatához szükséges adatot kihalásszák a könyvtárból. Egy rendes közkönyvtárban harminc olvasó kevesebb gondot okoz, mint itt egy képviselő. Megtörténik, hogy négyen-öten állunk rendelkezésére. Mert egy közkönyvtárban az olvasó bemegy, kikéri a könyvet s az vagy megvan, vagy nincs. Nálunk jegyzetet, idézetet keres s ezt bizony annyian keressük, ahányan tudjuk. Nem lekicsinyelendő munka ez, ha meggondoljuk, milyen nagy forgalmat végzett könyvtárunk az elmúlt esztendőben. 16 612 művet vittek el 24 098 kötetben. Ennyit kellett regisztrálni és nyilvántartani. Ilyenkor, törvényjavaslatok tárgyalásakor, mint most a nyugdíjjavaslatnál, bizony nagyon nagy az érdeklődés. Délelőtt, délután 18–20 képviselő látogatja a könyvtárat. Azonkívül 4–5 felsőházi tag. Általában a fele a képviselőknek érdeklődik a könyvtár iránt.”

☞ Mit olvasnak a képviselő urak? Interjú Nagy Miklóssal. *Magyar Hírlap*, 1933. december 28. 7. o.

10. A hírlapok raktára

11. Könyvek aranyozásához használt rézkliše egy ötvenes években készült fotón

12. A budai Vár látképe a harmincas években a könyvtár előtti árkádok alól

